

Stroški za osnovna sredstva in dobiček v strojogradnji

Podjetja strojogradnje imajo, čeprav so mlada industrijska veja v našem gospodarstvu, za 40 odstotkov odpisanih osnovnih sredstev. Lani so poudarjala razen fiksnih stroškov, ki so zaradi nizkega izkoriščenosti zmogljivosti zelo obremenjevali cene izdelkov strojogradnje, tudi visoke stroške za osnovna sredstva. Analiza zaključnih računov za lansko leto pa kaže, da znašajo ti stroški v povprečju 9 odstotkov skupnega dohodka. Pri tem znaša amortizacija 5 odstotkov, obresti na osnovna sredstva 2,2 odstotka in anuitete 1,8%. Nad povprečjem so podjetja: Ivo Lola Ribar v Železniku z 20 odstotki, »Tito« v Skoplju s 14 odstotki, »Geomašina« v Zemunu s 15 odstotki, »Tekstilstroj« v Zagrebu s 13 odstotki, »Litostroj« v Ljubljani s 13 odstotki, »Djuro Djaković« v Slavonskem Brodu s 15 odstotki. Premajhna zaposlenost je v teh podjetjih povzročila visoke stroške za osnovna sredstva, vendar znatno manjše, kakor so kazali prejšnji podatki podjetij v minulem letu.

Med važnimi problemi so podjetja strojogradnje lani poudarjala potrebo po dobičku v takem znesku, ki bo omogočil enake pogoje, kakršne imajo kadri v drugih industrijskih podjetjih. Finančni položaj strojogradnje se je med letom izboljševal z zmanjšanjem obveznosti do skupnosti, da bi se povečala plasma in obseg proizvodnje. Del podjetij ni znižal cen svojih izdelkov za ves znesek ukinjenih prometnih davkov, dobiček podjetij pa se je zmanjšal samo pri manjšem številu in v zelo majhnem znesku zaradi izboljšanja realizacije izdelkov.

Splošno povprečje dobička znaša 17 odstotkov skupnega dohodka podjetij strojogradnje. Pri tem se giblje različno, od posameznih podjetij, ki niso imela nobenega dobička, do podjetij s 64 odstotki dobička. Splošno povprečje deleža dobička v skupnem dohodku podjetij strojogradnje ne daje prave slike stanja v tej veji strojogradnje, ker je znatno število podjetij kovinskopredelovalne industrije in livarn, ki imajo visoko konjunkturo na tržišču, pa so nasprotno v zelo hudem finančnem položaju. Zanimivo pa je primerjati — pri najvažnejših podjetjih strojogradnje — dobiček z zneskom plač, ki so jih med letom izplačala iz dobička:

	% dobička	% plač iz dobička
»Fagram«, Smederevo	32	23
»Radiator«, Zrenjanin	28	25
»Trudbenik«, Doboj	25	20
»Prvomajska«, Zagreb	33	19
»ME-BA«, Zagreb	31	14
»14. oktobar«, Kruševac	18	15
»Jedinstvo«, Zagreb	22	14
»Potisje«, Ada	22	11

(Podatki Združenja strojogradnje Jugoslavije. Plače iz dobička so izračunane po letnem skladu plač po tarifnem pravilniku.)

Če upoštevamo, da znaša enomesečna plača 8,33 odstotka, navedeni podatki zadostujejo, da pokažejo precej ugoden položaj pri plačah delavcev in uslužbencev v tej industrijski veji v primerjavi z ne-

katerimi drugimi, ki imajo skromnejše možnosti. Nekatera podjetja, kakor so »Geomašina«, Ivo Lola Ribar, »Termoelektro«, Beograd, »Vulkan«, Reka, so imela manjši dobiček in niso mogla zagotoviti takih nagrad svojim kolektivom. Niso pa tipična za lansko leto, ker so daleč pod splošnim povprečjem.

D. M.

MAJHNE NALOŽBE VELIKI REZULTATI

v gospodarskih organizacijah Bosne in Hercegovine

GORAZDE

Črpalni volumen kompresorja so v Tovarni dušikovih spojin Vitkovići povečali za 10%. S tem so vrednost brutoizdelka povečali za 200 milijonov dinarjev. Uspeh so dosegli z racionalizacijo, ki je na videz neznatna. Tehnično vodstvo tovarne je prišlo na misel, da je mogoče povečati zmogljivost kompresorja z instaliranjem turbopihalnika. Izdelava naprave je stala tri, njena instalacija pa dva milijona din.

KREKA

Solarna v Kreki je podedovala še od Avstroogrške 13 kotlov za izparevanje, ki so leta 1939 dajali 54.000 ton soli. Po vojni se je proizvodnja zelo povečala. Že l. 1946 je solarna proizvedla 70.000 ton soli. Konec leta 1952 so vgradili tri nove kotle. Lani je znašala proizvodnja 103 tisoč ton soli.

Vsi ti rezultati so bili doseženi z drobnimi racionalizacijami in manjšimi rekonstrukcijami iz lastnih sredstev. Razen tega so mehanizirali tudi notranji transport. Zamenjali so kurišča z umeinim netenjem ognja. Pri sušenju so uvedli centrifugo oziroma predgretje slane vode.

BOSANSKO PETROVO SELO

Rudnik in separacija »Bosna-azbest« je slovelo pred tremi leti kot podjetje, ki »ropa« dobro rudo in daje slabe izdelke. Drobne rekonstrukcije na separaciji, ki so jih napravili z lastnimi sredstvi, so dale nove rezultate. Do l. 1955 je podjetje proizvajalo 1400 ton izdelkov. Lani je proizvodnja dosegla 1800, medtem ko planirajo letos nad 2000 ton azbesta. Če upoštevamo še izboljšanje izbire izdelkov v korist dolgovlaknatih vrst, tedaj so doseženi rezultati še pomembnejši.

DERVENTA

V zadnjih dveh in pol letih je tekstilna industrija »Ukrina« investirala okrog 65 milijonov dinarjev lastnih sredstev v drobne rekonstrukcije. Z investiranimi sredstvi so opravili generalni remont strojnega parka in parnega kotla in izdelali klimatične naprave v tkalnici. Te naprave, posebno klimatične, so pripomogle, da je bila proizvodnja lani za 14% večja kakor l. 1954. Če povemo to v številkah, pomeni to novih 670 tisoč kvadratnih metrov platna ali za 227 milijonov din večjo vrednost brutoizdelka.

I. Bodnaruk

IZ LISTOV IN BILTENOV

Skoraj vsi kmetovalci Lastova so preko kmetijske zadruge pristopili k skladu za zdravstveno zavarovanje. Prvi zavarovanec plača 3.500 din na leto, nadaljnjih šest članov gospodinjstva po 700, kar jih je pa več kakor šest, pa plačajo 500 din. Znesek je mogoče vplačati v dveh obrokih. Ljudstvo je to sprejelo z zadovoljstvom.

(»Slobodna Dalmacija«, Split)

*

V tovarni čevljev »Planika« v Kranju so podrobno izdelali sistem strokovne vzgoje delavcev. Novega delavca, ki pride v tovarno, seznanijo, preden začne delati, s strukturo in poslovanjem podjetja, nato dela mesec dni v specialni šolski delavnici, kjer se nauči vseh potrebnih operacij in hkrati pridobi osnovne pojme o organizaciji podjetja, organih delavskega samoupravljanja, finančnega poslovanja itd. Skupina novih delavcev, ki je šla v decembru skozi to šolo, danes že dosega normo.

(»Politika«, Beograd)

*

Delavski svet Industrije motorjev v Rakovici je izdelal poseben pravilnik o racionalizacijah, v katerem je precizirano, kaj je razumeti z besedo racionalizacija, kako se predlog preizkusi in kakšna nagrada pripada racionalizatorju. Lani je bilo predlaganih 83 racionalizacij, od teh jih je bilo sprejetih 64. S temi racionalizacijami so prihranili 7 milijonov 420 tisoč din.

(»Politika«, Beograd)

*

V tovarni koles »Rog« v Ljubljani so organizirali biro, ki proučuje vsak gib, potreben za določeno operacijo. Razen tega si prizade-

vajo, da bi oskrbovali s potrebnimi sestavnimi deli enako vse faze proizvodnje. Tako so dosegli, da z istim številom ljudi letos vsak dan montirajo 125 do 130 biciklov, medtem ko so jih lani okrog 70.

(»Politika«, Beograd)

*

Nedavno je bila v Mostarju razstava sredstev higiensko tehnične zaščite pri delu, ki jo je organiziralo podjetje »Soko« skupaj z republiško inšpekcijo dela iz Sarajeva. Razstava je bila v podjetju »Soko« odprta osem dni, nato pa so jo prenesli v mesto. Razen raznih varovalnih sredstev, orožja in drugih naprav so na razstavi prikazali tudi osebno higieno delavcev.

(»Metalac«, Beograd)

*

Pogosto je mogoče z minimalnimi sredstvi veliko zgraditi. To trditev dokazuje tudi primer v lukovski občini, kjer so z izkopanjem novih jarkov in z majhnimi zajetji omogočili v vaseh Lukovo in Nerezi namakanje nad 200 hektarov zemlje. V vasi Vrbljani bi bilo mogoče, kakor pripovedujejo kmetje, z okrog 500 tisoč dinarji napraviti jarke za namakanje 100 ha zemlje.

(»Narodna zadruga«, Skoplje)

*

V trgovinski mreži Banja Luke so doslej organizirali le tri potrošniške svete, in to pri trgovinskih prodajalnah »Sana«, »Robna kuća« in v podjetju »Zelen«.

(»Privredni list«, Sarajevo)